

Mag. Zlatka Gazvoda, Osnovna šola Center Novo mesto

STRATEGIJE ZA VKLJUČEVANJE SOCIALNO ZAVRNJENEGA UČENCA V SKUPINO VRSTNIKOV

Kot socialna pedagoginja se pri svojem delu srečujem z učenci, ki imajo težave v socialni integraciji. Posebno pozornost že leta posvečam ravno otrokom, katerih vedenje je s strani vrstnikov in učiteljev nezaželeno, moteče in nesprejemljivo, zaradi česar so pogosto zavrtnjeni v različnih socialnih interakcijah.

V letu 2014/2015 smo kot prednostno nalogo vzgojnega načrta šole zastavili spodbujanje socialne vključenosti učencev. Tudi učiteljski zbor in vodstvo šole so se strinjali, da je socialna vključenost eden od pomembnih varovalnih dejavnikov psihosocialnega razvoja posameznika. Ker vpliva tako na učno uspešnost posameznika kot na njegov psihosocialni razvoj, ima vpliv na to področje dolgoročne in daljnosežne pozitivne učinke. Prednostno nalogo smo na šoli spremljali tri šolska leta in jo vključili tudi v samo-evalvacijo šole.

Ena od pomembnih vsebin, ki so v 36. členu Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami določene z individualiziranim programom, so strategije vključevanja otroka s posebnimi potrebami v skupino. Ker se na svojem delovnem mestu v različnih vlogah srečujem s to nalogo (kot izvajalka dodatne strokovne pomoči in kot šolska svetovalna delavka), smo se v aktivu šolskih pedagoginj odločile, da bomo v okviru prednostne naloge temu področju namenile posebno pozornost.

Strategijo za vključevanje učenca v skupino smo razdelili na štiri medsebojno povezane stopnje. Za pozitiven učinek strategije je treba vključiti vse štiri nivoje aktivnosti, saj druga drugo podpirajo in se dopolnjujejo:

- sociometrična preizkušnja,
- individualno delo z učencem,
- delo s skupino,
- odnos učitelja do učenca.

SOCIOMETRIČNA PREIZKUŠNJA

Prvi korak aktivnosti je pridobiti vpogled v sociometrični položaj učenca. Razrednik z vprašalnikom preveri otrokov sociometrični položaj v razredu ter njegovo samooceno.

V prvem delu vprašalnika učenec navede tri sošolce, s katerimi se rad druží, možnost pa ima navesti tudi tri sošolce, s katerimi se ne druží rad. Za vse izbire utemelji razloge. V drugem delu vprašalnika oceni svoj položaj v oddelku, razredno klimo in svoje vedenje. Podrobneje je vprašalnik opisan v prispevku Zupančič v tej številki revije.

Analiza konkretnih razlogov za zavrtnjenost učenca je izhodišče za nadaljnje individualno svetovalno delo z učencem, ki ga lahko izvaja učitelj, izvajalec DSP ali svetovalni delavec. Pri tem ocenim, ali je vzrok za zavrtnjenost učenca v pomanjkanju prosocialnega vedenja, v socialni anksioznosti, v nezrelem ali agresivnem vedenju učenca.

Tudi Katja Košir (2013) navaja, da je pri načrtovanju pomoči zavrtnjenim učencem treba najprej raziskati, zakaj prihaja do zavračanja. Dejavnike zavračanja razdeli v dve skupini:

- vedenja, ki jih zavrtnjeni učenec načeloma lahko nadzira in so za skupino praviloma moteča (npr. agresivno vedenje, infantilno vedenje, odsotnost socialnih veščin);
- značilnosti učenca, ki jih ta praviloma ne more nadzirati (fizične posebnosti, posebne potrebe, socialno-ekonomski položaj učenčeve družine, etnična pripadnost).

Od identificiranih razlogov je torej odvisno, ali bomo naše aktivnosti v prvi vrsti usmerili na delo s posameznikom, pri čemer se bomo z učencem urili v prepoznavanju motečega vedenja ter razvijali motivacijo in strategije za njegovo prepoznavanje in obvladovanje ali na delo s skupino, ki jo bomo učili strpnosti in sprejemanja drugačnosti.

Iz analize odgovorov v vprašalniku pridobim naslednje informacije:

- lastno doživljanje počutja učenca (samoocena),
- doživljanje razredne klime,
- njegovo samokritičnost,
- pozitivne in negativne izbire, ki jih navaja on.

Skupaj z učiteljem oceniva, ali izbrani sošolci nanj vplivajo pozitivno ali negativno. V primeru da imajo izbrani učenci pozitiven vpliv na njegovo vedenje, motivacijo, razpoloženje

in sodelovanje, jih je dobrodošlo upoštevati v skupinskem delu ali delu v paru ter spodbujati medsebojno druženje in pomoč.

INDIVIDUALNO DELO Z UČENCEM

Namen individualnega svetovanja je spodbujanje prosocialnega vedenja, ki ga kot izvajalka dodatne strokovne pomoči izvajam prek pogovora o vsakodnevnih izkušnjah, igre, igre vlog, analize socialnih zgodb ali pogovora ob vizualnem gradivu.

Treningi socialnih veščin temeljijo na poučevanju učencev, kako zamenjati neustrezne/manj učinkovite in nesprejemljive/manj sprejemljive oblike vedenja z učinkovitejšimi in prosocialnimi vedenjskimi vzorci (Pekljaj, Pečjak; 2015).

Aktivnost 1: Pogovor z učencem o neustreznih oblikah vedenja ob risbah, fotografijah, videoposnetkih, socialnih zgodbah. Od simuliranega prehajamo do samoocene v konkretni izkušnji in/ali konkretnega opazovanja vrstnikov v strukturirani ali nestrukturirani situaciji in igre vlog. V pomoč predlagam priročnik Spodbujanje socialnega vedenja (Warden, Christie, 2001). V razpredelnici so opisani cilji pogovora, ki jih podpremo z vprašanji.

CILJI	VPRAŠANJA
Razmišljanje o pravilih socialnega vedenja	Npr.: Kdo krši pravila? Katera pravila? Zakaj so ta pravila potrebna? Ali jih poznaš? Ali jih po navadi upoštevaš? Kdo jih nadzira in zakaj?
Razumevanje motivov v socialnih interakcijah	Npr.: Zakaj je tako ravnal? Ali se je kaj podobnega že zgodilo tudi tebi?
Ubesediti občutke in razvijati empatijo.	Npr.: Kako se počuti? Kaj doživlja? Kako bi se ti počutil? Kdaj se ti tako počutiš?
Razmišljanje o posledicah dejanj	Npr.: Kaj se bo zgodilo? Kaj bi ti storil v takšni situaciji? Kako se bodo na to odzvali drugi? Kakšne posledice bo imelo to vedenje za posameznika?

Pri spremljanju neprilagojenih oblik vedenja pri učencih sem sčasoma začela ugotavljati, da je neustrezno vedenje pogosto posledica neustrezne percepcije sebe, sošolcev ali učiteljev, kar se odraža v njihovih iracionalnih prepričanjih. S spremembo mišljenja lahko

spremenimo doživljanje in čustvovanje ter posledično tudi vedenje oziroma pri učencu spodbudimo motivacijo za spremembo neustreznega vedenja. Potrditev sem dobila v knjigi »Zakaj mi to delajo?: spreminjanje motečega vedenja v šoli s kognitivno modifikacijo vedenja« avtorice B. D. Jurišič (1999), ki pravi: »Če želimo otrokove neželene vedenjske vzorce spremeniti s kognitivno modifikacijo vedenja, moramo upoštevati otrokova iracionalna prepričanja in ta nadomestiti z ustrežnejšimi. Sprememba prepričanj naj bi privedla do spremembe v vedenju.«

S pomočjo trditev, ki sem jih povzela iz navedene knjige, sem izdelala vprašalnik, s katerim odkrivam prepričanja, ki podpirajo neprilagojeno obliko vedenja.

Aktivnost 2: Preverjanje iracionalnih prepričanj in rekonstrukcija misli

Učenec:

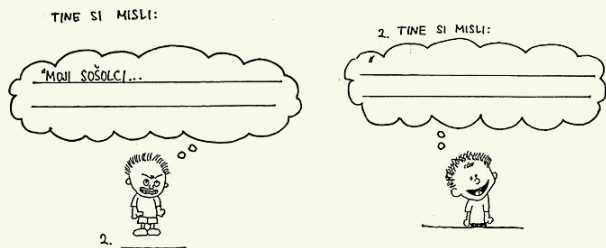
- loči negativna prepričanja od pozitivnih;
- oceni od 1 do 5, v kolikšni meri se strinja s posamezno trditvijo;
- spozna, kako pozitivno mišljenje vpliva na vedenje, v nasprotju z negativnim mišljenjem;
- oblikuje splošna pozitivna prepričanja;
- spozna, da sam nadzira pozitivne in negativne misli.

Nekaj primerov trditev iz vprašalnika:

- Učitelji se radi spravljajo name.
- Moji sošolci so smotani.
- Učitelji me pohvalijo, kadar kaj naredim dobro.
- Nikoli mi nič ne uspe, četudi se potrudim.
- Večinoma mi gredo stvari dobro.
- Učitelji so prepričani, da nič ne znam.
- S sošolci in sošolkami smo prijatelji.
- Drugi okoli mene so boljši. Oni vse znajo.
- Jaz sem med najslabšimi in zato me nihče ne mara.
- Če se zmotiš, mislijo, da si neumen.

Skupaj z učencem raziščeva, ali se v večini strinja s trditvami, ki odražajo pozitivno mišljenje ali negativno mišljenje. Ko identificiramo tovrstna prepričanja, jih je treba nadomestiti s prepričanji, ki podpirajo ciljno obliko vedenja. Pri vodenju pogovora si pomagam s slikovnim gradivom, povzetim iz navedene knjige (prav tam).

UMESTITEV SLIKOVNEGA GRADIVA

Slika 1: Vizualna opora ob vodenju pogovora

Aktivnost 3: Pogovor z učencem ob opornih vprašanjih

V aktivu šolskih pedagogin, ki ga sestavljamo socialni pedagoginja in specialna pedagoginja, smo oblikovale oporna vprašanja za individualni pogovor z učencem. Izhodišče je samoocena učenca, ki jo pridobimo iz drugega dela vprašalnika. Osredotočimo se na trditve, s katerimi učenec izraža nezadovoljstvo z lastnim položajem v razredu.

- Kaj misliš, zakaj je temu tako? Zakaj nisi rad v svojem razredu?
- Bi si želel, da je drugače?
- Kako lahko vplivaš na to?
- Kdo ti lahko pri tem pomaga? Kako?
- Misliš, da bi moral kaj spremeniti?
- Kaj boš naredil v tej smeri?
- S kom se tvoji sošolci radi družijo? Kdo je najbolj priljubljen v razredu?
- Ali bi mu rad bil podoben?
- Zakaj se radi družijo z njim?
- S katerimi otroki pa se ne družimo radi? Zakaj?
- Kako bi se opisal ti?

Aktivnost 4: Odločitev o spremembi vedenja

Z učencem na list narišemo drevo ter v krošnji zdrava jabolka in jabolka s črvičkom, dovolj velika, da lahko vanje vpišemo besede. Besede naj opisujejo vedenje.

- Na kaj si pri sebi ponosen? Napiši v zdrava jabolka.
- Katero vedenje bi želel okrepiti? Kako to lahko storiš?
- Na katero svoje vedenje nisi ponosen? Zaradi česa se pogosto pritožujejo tvoji sošolci ali učitelji? Vpiši v jabolko s črvičkom.
- Bi želel katero od teh vedenj odpraviti? Kako bi ti to lahko uspelo?

- Bi zapisal katero odločitev? Vpiši jo na deblo.
- Od česa je odvisno, ali ti bo uspelo? Ali ti je to že kdaj uspelo?
- Kaj lahko v zvezi s tem storiš že danes?

(Čim bolj konkretizirajmo korake za uresničitev svoje odločitve. Pod drevesom narišemo korenine in na njih zapišemo posamezne korake.)

Kako boš to izvedel? Kaj boš naredil? Kdaj boš to naredil? Kdo ti bo pomagal? Kako boš vedel, ali ti je uspelo?

DELO S SKUPINO

Naslednji pomemben korak vplivanja na vključevanje zavrženega učenca v skupino predstavlja medvrstniško učenje v skupini. Namen aktivnosti je, da bi učenec prek delavnice spoznal prednosti in kvalitete prijateljskega odnosa, hkrati pa se izvajalec DSP ali svetovalni delavec na drugačen način predstavi ostalim sošolcem, s katerimi ima pri delu z otrokom s posebnimi potrebami poseben odnos. Kot izvajalka DSP se namreč pogosto vključujem v skupino, saj se moram o posameznih dogodkih pogovoriti s celim razredom. Skupaj raziščemo motive določenega vedenja in reakcije posameznikov, nato pa jih usmerjam na poti reševanja nastalih konfliktov. Pomembno je namreč vplivati tudi na način, kako spremljanega učenca zaznavajo sošolci in kako sprejemajo njegove težave, ter jih opolnomočiti pri tem, kako se odzvati v posameznih situacijah (poiskati pomoč odraslega, se postaviti zase, se ne zapletati v spore, ga vključiti v igro ipd.).

Bierman (2004, v Košir, 2013) navaja ugotovitev raziskave, da so posledice vrstniškega zavračanja manjše, če ima učenec kljub zavrženosti prijateljski odnos, ki mu omogoča druženje in podporo. Obenem pa raziskave kažejo, da so prijateljstva pri zavrženih učencih manj kakovostna, z manj nujenja podpore, z več konflikti ter manj stabilna.

V sodelovanju z razredniki izpeljem delavnico, ki temelji na analizi zgodbe ter ponuja možnost za razpravo in učenje o različnih vidikih socialnih interakcij.

Razrednikova ura – PRIJATELJSTVO

Strokovno izhodišče za učitelje

Prijateljstva so v šolskem obdobju pomembna, saj prispevajo k otrokovemu čustvenemu in socialnemu razvoju ter razvoju prosocialnih oblik vedenja. Skozi prijateljski odnos otroci urijo različne veščine, kot so prepoznavanje in kontrola čustev, izražanje empatije, sodelovanje, prevzemanje različnih vlog, komuniciranje, spoznavanje,

razumevanje in sprejemanje mišljenja ter stališč drugih ipd. Te veščine jim bodo kasneje v življenju koristile pri vzpostavljanju in ohranjanju zdravih razmerij v različnih vlogah.

Otroci s prijatelji imajo višjo samozavest, večjo socialno oporo in večje življenjsko zadovoljstvo.

Otroci, ki jim spodleti pri sklepanju prijateljstev in ki jih vrstniki zanemarjajo (osamljeni učenci) ali celo zavračajo (zavrtnjeni učenci), pogosto razvijejo vedenjske in/ali čustvene težave, socialna izolacija pa se povezuje tudi z neuspešnostjo na učnem področju.

Globalni cilji:

- Seznaniti učence s šolsko svetovalno službo.
- Vplivati na razredno klimo (razvijati medsebojno sodelovanje in zaupanje).
- Spodbujati prosocialno vedenje.

Konkretni cilji:

- Predstaviti pomen (prednosti) prijateljskega odnosa.
- Poiskati čim več oblik za vzdrževanje prijateljskega odnosa (pravila in medsebojne dolžnosti) – prijatelj mora, prijatelj ne sme.
- Opozoriti na neželene oblike vedenja in njihove posledice.
- Argumentirati svoje mnenje v manjši skupini.
- Samoocena posameznika v skupini.

1. Seznanitev s šolsko svetovalno delavko in predstavitev šolske svetovalne službe – naloge in cilji delovanja

Poudarek na izhodišču, da medvrstniški odnosi vplivajo na odnos učenca do šole in učenja. Učenci, ki imajo v šoli prijatelje, dobijo med vrstniki več spodbud, potrditev in pomoči, kar ugodno vpliva na učno motivacijo in šolski uspeh.

2. Pripovedovanje zgodbe ob knjigi »D. Kulot: Ko najdeš pravega prijatelja«

3. Pogovor ob izhodiščnih vprašanjih

- Kako se je počutil Nosko, ker ni imel prijateljev?
- Ali ste tudi vi kdaj žalostni? Kaj vas razžalosti?
- Ali se kdaj počutite osamljeni?
- Zakaj je bil Nosko osamljen?
- Zakaj vrana ni imela prijateljev?

- Vrana je bila drugačna od ostalih vran. Znala pa je nekaj, kar druge vrane niso znale (močna področja – vsak je za nekaj dober).
- Kako si je Nosko poiskal prijatelja?
- Zamislite si, da naslednji teden dobite novega sošolca. Kakšen nasvet bi mu dali, da se bo dobro razumel z vami in da bo dobil nove prijatelje?

Delo v paru, manjši skupini: Učenci v parih dobijo listka Prijatelj mora / Prijatelj ne sme. Vsak izpolni svoj listek, po 2 minutah lističa zamenjata in vsak dopolni nabor odgovorov svojega sosesa. Po 2 minutah združimo dva para, da se štirje učenci pogovorijo o zapisanih odgovorih ter dopolnijo svoj seznam. Argumentirajo svoje odgovore.

Skupna razprava in oblikovanje razrednega plakata: Kako se vede prijatelj? Pari poročajo, učitelj zapisuje odgovore na plakat. Med poročanjem učitelj učence spodbuja, naj utemeljijo svoje odgovore, podkrepijo naj jih z izkušnjami, primeri, vendar naj ne navajajo imen.

PRIJATELJ MORA ☺

PRIJATELJ NE SME ☹

- Ali je prav, da od prijatelja pričakujemo le stvari, ki so nam všeč in ki jih mi želimo početi? Vrana in Nosko sta imela različne prednosti. Eden je znal leteti, drugi pa brati. Z medsebojnim sodelovanjem sta oba imela korist drug od drugega.
- Zakaj sta se Nosko in vrana sprla?
- Ali se prijatelji nikoli ne sprejo?
- Kaj je pomembno, da vzdržujemo prijateljski odnos? Kako rešujemo medsebojna nesoglasja? Most reševanja konfliktov: pogovor, poslušanje, empatija, dogovor, spoštovanje drugačnega mnenja, prevzemanje odgovornosti, opravičilo, iskrenost, zaupanje, sodelovanje, odpuščanje, poštenost.
- Zakaj potrebujemo prijatelje? Medsebojna pomoč, sodelovanje, zabava, učenje drug od drugega, prijetna čustva.

Samoocena posameznika

- Na katero vedenje s seznama »prijatelj mora« si pri sebi še posebno ponosen?
- Katerega od teh vedenj nimaš, pa bi ga želel imeti?
- Ali pri sebi opaziš katero od vedenj s seznama »prijatelj ne sme«?
- Ali bi katero od vedenj želel spremeniti? Kaj ti to prinese? Kaj boš imel od tega?
- Na listek napiši odločitev: Ne bom več ... Od danes naprej bom ...

Podpisane listke spravi učitelj. Lahko jih uporabi ob individualnih pogovorih z učencem, ko npr. krši dogovorjena pravila. Plakat obesimo na vidno mesto v razredu in je lahko opora za pogovore, ko se predelujejo konfliktne situacije v razredu.

Na koncu učitelj učence nagovori, da so od danes naprej pozorni na učence, ki so pogosto sami. Pogovorimo se, kako bomo poskrbeli za to, da bodo tudi ti učenci imeli prijatelje. Opozorimo tudi na tiste, ki kršijo skupinska pravila. Kako se postaviti zase v takšnih primerih? Pomembno je, da učence naučimo jasno sporočati svoje občutke ob neprimernem vedenju: »Tega ne maram«, »Prenehaj, to me boli«, »Pravila igre so drugačna. Ne moreš jih spreminjati po svoje«, »Preglasen si, zato mi ni prijetno«.

Včasih vrstniki sami težko rešijo medsebojna nesoglasja, zato potrebujejo pomoč odraslega. Pomembno je, da otroke spodbudimo, da se o težavah v razredu zaupajo odraslim in da v primeru nasilja poiščejo pomoč.

Poudarimo tudi, da se je še posebno, kadar so vpletena močna čustva (jeza, razočaranje, sram), pred pogovorom in reševanjem konflikta, treba umiriti, pogosto tudi umakniti. Če damo učencu priložnost častnega umika iz zanj neugodne situacije, preprečujemo agresivne odzive. Pomembno je, da spremljamo okoliščine, v katerih se pojavljajo agresivni odzivi otroka ter identificiramo vzroke. Z učencem in preostalimi sošolci določimo način in prostor, kako in kam se lahko umakne ob razburjenju.

ODNOS UČITELJA DO UČENCA

Nekega večera je dedek plemena Cherokee pripovedoval svojemu vnučku o bitki, ki se dogaja v nas. Rekel je: »Moj vnuk, v vsakem od nas živita dva volkova, ki neprestano bijeta bitko med seboj: beli in črni. Črni volk je hudoben. Jezen je, nevoščljiv, ljubosumen, žalosten, veliko obžaluje, je pohlepen, aroganten, samopomilujoč, prežet z občutki krivde, zamerljiv, ima občutek manjvrednosti, laže, je lažno ponosen, ima občutek večvrednosti in egoističen je. Beli pa je dober. Vesel, miren, ljubeč, upajoč, spokojen, usmiljen, prijazen, dobronameren, sočuten, radodaren, resnicoljuben, zna se vživljati v druge, zna odpustiti in zaupa.« Vnuček je o tem razmišljal in vprašal dedka: »Kateri volk pa zmaga?« Dedek je preprosto odgovoril: »Tisti, ki ga hraniš.«

Namen zadnje aktivnosti je ozavestiti vpliv vedenja učitelja do socialno nesprejetega učenca na oblikovanje predstav o njem pri njihovih sošolcih. Koširjeva (2013) poudarja, da je za spremembo socialnega položaja nesprejetih učencev

pomembno tudi vedenje učitelja do njih; saj na podlagi tega vrstniki oblikujejo lastno vedenje do tega učenca. Pri tem Peklaj in Pečjak (2015) navajata ugotovitve strokovnjakov, da nepriljubljeni učenci dobivajo od učiteljev več negativnih povratnih informacij, medtem ko so priljubljeni učenci s strani učiteljev deležni več pozitivnega ojačevanja.

Da bi učitelj lahko razvil strpen odnos do otrokovega vedenja, ga je treba seznaniti z otrokovimi primanjkljaji na spoznavnem, socialnem in čustvenem področju, ki vplivajo na percepcijo in interpretacijo socialnih interakcij ter njegovo odzivanje, ki se pogosto izraža z nesprejemljivim vedenjem. Poznavanje širšega konteksta otrokovih težav lahko pomembno spremeni učiteljeva napačna in omejujoča prepričanja o otrokovem vedenju, ki negativno vplivajo na odnos učitelja do otroka in posredno na otrokovo socialno (ne)sprejetost. V pogovoru z učiteljem poskušam doseči, da:

- ozavesti svoj odnos do učenca in do njegovega motečega vedenja,
- ozavesti vpliv svojega odnosa na odziv vrstnikov,
- razrahlja omejujoča prepričanja ter
- raziše lastne vire za povezovanje otroka s skupino.

Spodaj zapisana vprašanja so namenjena temu, da se učitelja od problemskega okvira, ki še dodatno otežuje reševanje problema, preusmeri v ciljni okvir, ki nam omogoča, da se osredotočimo na rešitve ter ostanemo prožni, polni pozitivnih virov moči in ustvarjalni.

Nekaj možnih vprašanj, ki so nam lahko v oporo v pogovoru z učiteljem. Vprašanja prilagodimo glede na starost učencev.

Moteči učenec

- Kje vidiš razlog za otrokovo moteče vedenje? Kako bi to potrebo lahko zadostil na pozitiven način?
- Kakšen je namen otrokovega nesprejemljivega vedenja? Samo to? Ali ima njegovo vedenje še kakšen drug namen? Bi lahko imelo še kakšen?
- V kakšnih okoliščinah se najbolj pogosto pojavlja nezaželeno vedenje?
- Kaj dela med odmori?
- Katera so njegova močna področja? Kako jih lahko raziščeš?
- Kdo jih opazi? Kako mu to sporočijo drugi?
- Kateri so njegovi primanjkljaji? Kako ti primanjkljaji vplivajo na njegovo delovanje v skupini? Kako vplivajo na njegovo samopodobo? Kako mu lahko pri tem pomagаш?

Odziv vrstnikov

- Kako tvoj odziv na moteče vedenje vpliva na preostale učence v razredu?
- Kakšno mnenje imajo sošolci o učencu?
- Ali kdaj opazijo njegovo pozitivno vedenje?
- Kdo v razredu dobro vpliva nanj?
- Se imata s tem sošolcem priložnost pogosto povezati in družiti?

Samorefleksija in iskanje rešitev

- Kako mu lahko ponudiš priložnost, da ta namen doseže tudi na drugačen način?
- Kako se po navadi odzoveš ob motečem vedenju?
- Kaj je namen tvojega odziva?
- Ali odziv prinese pričakovane rezultate?
- Kateri tvoj odziv je do zdaj pripeljal do želenega cilja?
- Kako pogosto ga pohvališ? Ga kdaj nagradiš? Kako?
- Kako želiš, da se do tebe odzivajo drugi, ko si uspešen?
- Kako bi si želel, da se odzove tvoj vodja, ko nisi uspešen?
- Ali lahko kot učitelj vplivaš na to, kaj učenci počnejo v času odmora? Kako? Ali jim pomagaš

strukturirati dejavnosti? Katere družabne igre imajo na razpolago?

- Si kdaj z učencem že govoril na samem? O čem? Je bilo njegovo vedenje takrat drugačno kot vedenje pred vrstniki?
- Kako mu lahko pomagaš pri tem, da ga bodo sošolci bolje sprejemali v skupino?
- Ali si v pogovoru spoznal kaj novega?
- Kako se je spremenil tvoj dosedanji pogled na otroka?
- Kako boš novo stališče prenašal na sošolce?
- Katere vire imaš, da ti bo to uspelo?
- Kaj je tvoj naslednji korak?
- Kako boš vedel, da ti je uspelo?

Predstavljeni pristop svetovalnemu delavcu omogoča, da celostno pristopi k vključevanju zavrženega učenca v skupino. Odpira nove priložnosti za izvajanje aktivnosti na različnih področjih vzgojno-izobraževalnega procesa in ga je možno izvajati s perspektive preventive ali kurative. Predvsem je treba ozavestiti, da za uspešno spremembo socialnega položaja delo s posameznikom ni zadosten pogoj, temveč je naša prizadevanja treba usmeriti na različne pod-sisteme šolskega prostora ter spremeniti tudi naš odnos do vedenja zavrženih učencev.

VIRI IN LITERATURA

Jurišič, B. D. (1999). Zakaj mi to delajo?: spreminjanje motečega vedenja v šoli s kognitivno modifikacijo vedenja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Košir, K. (2013). Socialni odnosi v šoli. Maribor: Pedagoška fakulteta Maribor & Subkulturni azil, zavod za umetniško produkcijo in založništvo.

Ullrich, H. (2002). Ko najdeš pravega prijatelja. Tržič: Učila International.

Pekljaj, C. in Pečjak, S. (2015). Psihosocialni odnosi v šoli. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Warden, D. in Christie, D. (2001). Spodbujanje socialnega vedenja. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.